

RIZIK ARAYIŞINDA ORTA YOL

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
 أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ فَإِنَّ نَفْسًا لَنْ تَمُوتَ حَتَّى تَسْتَوْفِيَ
 رِزْقَهَا وَإِنْ أَبْطَأَ عَنْهَا فَاتَّقُوا اللَّهَ وَأَجْمِلُوا فِي الطَّلَبِ خُذُوا مَا حَلَّ وَدَعُوا مَا
 حَرَّمَ

Câbir b. Abdillâh'tan (r.a) rivâyet edildiğine göre Rasûlullah (s.a) şöyle buyurdu: **“Ey insanlar, Allah'tan korkarak sorumluluklarınızın farkında olun ve rızık arayışında orta yol takip edin. Zira hiçbir kimse rızıkını -gecikmiş olsa bile- tastamam elde etmeden ölmeyecektir. O halde Allah'tan korkarak sorumluluklarınızın farkında olun ve rızık arayışında orta yol takip edin. Helâl olanı alın, haram olanı da terkedin!”**²¹³.

213 İbn Mâce, Ticârât, 2; Hâkim, *Müstedrek*, II, 4, IV, 361.

AÇIKLAMA

Yüce Rabbimiz, kullarının yeryüzünde imkan, nimet ve rızık arayışı içinde olmalarını öğütler: “Yeryüzünü size boyun eğdiren (ondan yararlanmanız için size itaat ettiren) Allah’tır. O halde yeryüzünün sırtlarında (dağlarında, tepelerinde ve ovalarında) dolaşın da Allah’ın size verdiği rızıklardan yararlanın”²¹⁴.

Temiz ve helâl rızık peşinde olan bir mü’min, her şeyden önce hilim ve teenni ile hareket etmeli, haksız rekabete yol açan hırs ve aşırılıktan uzak durmalıdır. Stres ve telaşı beraberinde getiren bu ruh hali, mutlaka itidal çizgisine çekilmelidir. Nitekim Yüce Kur’an, “O Rahmân’ın kulları ki, harcadıklarında ne israf ne de cimrilik ederler, ikisi arasında orta bir yol tutarlar”²¹⁵ buyurarak dengeli insanların ne savurgan ne de cimri olmalarını, üretim ve tüketimde her türlü aşırılıktan uzak durarak orta bir yol izlemelerini ister.

İtidal çizgisi, insanın duygu, düşünce, hareket ve davranışlarındaki denge demektir. Refleks haline gelmesiyle birlikte bu denge *fazilet* adını alır. İtidal çizgisinden sapmak ifrat veya tefrit kabul edilir. Fazlalık ve lüzumsuzluk yönündeki sapma ifrat, eksiklik ve ihmalkârlık yönündeki sapma ise tefrit diye ifade edilir. Dünyevî ve maddî karakter arz ettiğinden Yahûdilik ifrat, ruhbanlık yani Allah ile kul arasına girerek vasıta olan, diğer inanan insanlardan farklı ve imtiyazlı din adamları sınıfı ihdas ettiğinden Hıristiyanlık tefrit için misal teşkil eder. Dünya ile âhiret arasında sağlıklı bir denge kuran ve hayatı anlamlı kılan yagâne dinî-ahlâkî nizam ise İslâmiyet’tir.

214 Mülk 67/15

215 Furkân 25/67

“Allah’a saygı ve yaratıklarına şefkat” esası, İslâm dininin hedefini özetleyen temel bir ilkedir. Bu ilkenin dikkate alınması halinde, insanın kişisel ve sosyal hayatında itidal çizgisi görülür. Hz. Ömer’in, kendisinin izlediği yönetim tarzını kastederek, “Bu iş, gevşekliğe götürmeyen bir yumuşaklıkla, zulüm ve zorbalığa vardırılmayan bir sertlikle ancak yürütülebilir” şeklinde ifadesini bulan idârî-siyasî tecrübesi de söz konusu itidal çizgisinin yansımasıdır.

Madde ile mânanın, beden ile ruhun, dünya ile âhiretin birlikte düşünüldüğü itidal çizgisi, ecdadımızın yaşadığı tarihî tecrübede de açıkça görülür. Nitekim, Büyük Selçuklu Devletinin kurucusu Tuğrul Bey (v. 1063) bu örneklerden sadece biridir. Selçuk Bey’in oğlu Tuğrul Bey’in âdil, merhametli, yumuşak huylu, vakarlı, cömert, tebaasına düşkün, beş vakit namazını cemaatle kılan ve haftanın iki günü oruç tutan dindar bir hakan olduğu hususunda görüş birliği vardır. Tuğrul Bey şöyle der: “Kendime bir saray yapıp da yanında bir câmi inşa etmezsem, Allah’tan utanırım”.